

**DESPRE REVOCAREA CONTRACTULUI DE DONAȚIE
ÎN LUMINA NOILOR REGLEMENTĂRI APROBATE
PRIN LEGEA PRIVIND MODERNIZAREA CODULUI CIVIL**

Valentin CAZACU, dr., lect. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale,
Universitatea de Stat „Alecu Russo” din Bălți

Abstract: *The present paper briefly analyzes the new provisions of the Civil Code of the Republic of Moldova concerning the rules on the right of the donator to revoke the donation. The study critically analyzes the revocation for ingratitude, revocation for the unjustified non-fulfillment of conditions or charges, revocation in case of impoverishment of the donor and residual right to revoke the donation.*

It also highlights the time limits for revoking the donation, the effects of revoking, pointing out some particular aspects and gaps of the new provisions.

Keywords: *contract of donation, donor, donee, revoking, grounds for revocation, time limits, effects.*

Considerații introductive privind revocarea donației

Donația este guvernată de principiul irevocabilității donației, prevăzut în art. 1207 C. Civil, apriori considerându-se că orice contract valabil încheiat este irevocabil. În același timp, principiul irevocabilității donației reprezintă o garanție și pentru terții care contractează cu donatarul în privința bunului donat.

Prin excepție de la principiul irevocabilității donației, legiuitorul a reglementat cauze legale în care donația poate fi revocată. În acest sens, donația poate fi revocată pentru ingraturitudine (art. 1210 C. Civil), pentru neexecutarea sarcinii (art. 1204 C. Civil), în caz de stare de nevoie (art. 1211 C. Civil), din alte motive întemeiate (art. 1212 C. Civil).

O altă cauză de revocare a donației, însă care este de natură contractuală, numită în doctrină și „reîntoarcere convențională” [1, p. 594], este prevăzută în art. 1207, alin. 2 C. Civil: „contractul poate să prevadă dreptul de revocare, fie în cazul în care donatarul ar precedea donatorului, fie în cazul în care atât donatarul, cât și descendenții săi ar precedea donatorului”.

Revocarea donației este exercitată prin notificare adresată donatarului sau, după caz, moștenitorilor acestuia, donatarul fiind obligat să restituie bunul donat, fiind aplicate în mod corespunzător obligației de restituire a donatarului dispozițiile art. 1990-1995 C. Civil.

Revocarea donației pentru ingraturitudine

Contractul de donație nu dă naștere la obligații în sarcina donatarului, dat fiind că este unu contract cu titlu unilateral, donatarul neasumându-și nici o obligație, cu excepția unei obligații morale de recunoștință față de donator.

Potrivit art. 1210 C. Civil, donația poate fi revocată dacă donatarul a atentat la viața donatorului sau a unei persoane apropiate acestuia, dacă se face vinovat de o altă faptă ilicită față de donator sau față de o persoană apropiată acestuia, fapt care atestă o ingraturitudine gravă, sau dacă refuză fără motive întemeiate să acorde donatorului întreținerea datorată.

Din interpretarea acestor dispoziții legale putem deduce că evocarea donației pentru ingraturitudine poate avea următoarele cauze:

a) dacă donatarul a atentat la a viața donatorului sau a unei persoane apropiate acestuia. În tăcerea C. Civil și a C. Familiei referitor la întinderea categoriilor de persoane care fac parte din noțiunea de „persoană apropiată”, suntem de părerea că interpretarea noțiunii date ar putea fi făcută în baza art. 2 din Legea nr. 133 din 17.06.2016 privind declararea averii și a intereselor personale [2]. Conform acestei norme, persoane apropiate ale donatorului sunt soțul/soția, copilul, concubinul/concubina, persoana aflată la întreținerea donatorului, de asemenea persoana înrudită prin sânge sau prin adopție cu donatorul (părinte, frate/soră, bunic/bunică, nepot/nepoată, unchi/mătușă) și persoana înrudită prin afinitate cu donatorul (cumnat/cumnată, socru/soacră, ginere/noră).

O altă problemă de interpretare ar putea să apară cu privire la faptul dacă pentru a fi în prezența acestei cauze este necesară sau nu o hotărâre judecătorească de condamnare a donatarului, în doctrină [3, p. 27] menționându-se că nu este necesară, revenind instanței civile rolul aprecierii faptelor de ingratitude, în același timp existența unei hotărâri penale de condamnare „va avea autoritate de lucru judecat în fața instanței civile în ceea ce privește făptuitorul, fapta săvârșită și forma de vinovăție” [3, p. 27].

Atentatul la viața donatorului sau a unei persoane apropiate acestuia trebuie interpretat ca fiind fapta donatarului de a ucide sau intenția de a săvârși infracțiunea de omor, urmând a fi luată în considerare intenția de a ucide. Nu contează astfel, dacă a existat doar o tentativă de omor sau fapta s-a consumat. Prin urmare, revocarea donației nu va fi posibilă în cazul omorului din imprudență sau în stare de iresponsabilitate.

Considerăm că și omisiunea de către donatar de a comunica donatorului despre atentatul ce se organizează asupra sa de către alte persoane, urmează a fi considerată ca fiind ingratitude gravă, cu condiția ca donatarul să fi cunoscut despre atentat. Pentru a nu lăsa loc de interpretări, de *lege ferenda* o prevedere expresă în norma legală de la art. 1210 ar aduce claritate și certitudine juridică în acest sens;

b) dacă donatarul se face vinovat de o altă faptă ilicită față de donator sau față de o persoană apropiată acestuia, fapt care atestă o ingratitude gravă. Pentru existența acestui motiv de revocare vor fi considerate orice fapte ilicite, care însă ar trebui să afecteze grav sănătatea sau integritatea fizică a donatorului, să lezeze valorile morale, cum ar fi onoarea și demnitatea donatorului, inclusiv în privința unei persoane apropiate acestuia. În jurisprudența italiană s-a considerat că este faptă ilicită, care atestă ingratitude gravă, chiar și cererea donatarului-comodant prin care solicită donatorului-comodat eliberarea imobilului, obiect al donației, în care donatorul locuia ca urmare a încheierii unui contract de comodat cu donatarul, urmată de intentarea de către donatar a unei acțiuni în evacuarea donatorului din imobil [4].

c) dacă donatarul refuză fără motive întemeiate să acorde donatorului întreținerea datorată. Această cauză de revocare nu trebuie confundată cu revocarea donației în caz de stare de nevoie, chiar dacă textul de lege folosește termenul „întreținere datorată”. Refuzul de a oferi întreținere se va considera ca o ingratitude atunci când donatorul a avut nevoie de întreținere și a cerut-o de la donatar, însă acesta, deși a avut posibilitatea, a refuzat să o ofere fără o temeinică justificare. În doctrină [5, p. 90] s-a opinat că, dacă donatorul are rude sau alte persoane obligate să-l întrețină în baza unui temei legal sau contractual, el nu va putea pretinde revocarea donației pentru ingratitude constând în neacordarea de întreținere din partea donatarului, în schimb ar putea revoca donația în temeiul art. 1211 C. Civil.

Termenul pentru revocarea donației pe motiv de ingratitude este de 1 an din momentul când donatorul a cunoscut sau, în mod rezonabil, trebuia să cunoască circumstanța (fapta) de ingratitude. Textul legal este incomplet și incert, în sensul că donatorul ar putea să cunoască despre circumstanța (fapta) de ingratitude, dar să nu cunoască dacă donatarul este cel care a comis-o sau este o altă persoană. Considerăm că doar de la data când a aflat atât despre circumstanța (fapta) de ingratitude, cât și despre comiterea acesteia de către donatar, începe să curgă termenul de prescripție pentru revocare.

În cazurile când donatarul a comis în mod succesiv mai multe fapte ilicite pentru care se poate cere revocarea donației, calcularea termenului trebuie să se facă din momentul când donatorul a aflat despre ultima din ele.

În ipoteza refuzului de acordare fără motive întemeiate a întreținerii datorate, trebuie calculat și respectiv va curge câte un termen de revocare separat și distinct pentru fiecare cerere de acordare a întreținerii făcută de donator.

Chiar dacă donatorul s-ar încadra în termenul de prescripție de 1 an, revocarea nu va mai putea fi exercitată, dacă de la data dobândirii de către donatar a dreptului de proprietate asupra bunului donat au trecut mai mult de 3 ani (art. 1208 C. civil). Rezultă că donatarul trebuie să nu comită sau să se „abțină” de la comiterea de fapte de ingratitude, doar timp de 3 ani de la data dobândirii dreptului de proprietate, după care poate să comită orice faptă de ingratitude, donatorului lipsindu-i mijloacele legale sau contractuale pentru a putea revoca donația. De *lege ferenda*, considerăm că norma legală privind termenul de 3 ani trebuie abrogată, întrucât contravine însuși spiritului contractului de donație și a obligației de recunoștință pe care o are donatarul față de donator. În acest sens, nici Proiectul Cadrului Comun de Referință (*Draft Common Frame of Reference*) al Uniunii

Europene [6, p. 389], despre care se menționează în Nota informativă la proiectul Legii privind modernizarea Codului civil [7], nu prevede acest termen de prescripție de 3 ani.

Revocarea donației pentru ingratitude are caracter personal și trebuie exercitată prin notificare adresată donatarului sau moștenitorilor acestuia. Moștenitorii donatorului, de asemenea, pot cere revocarea dacă donatorul a decedat fără a înainta notificarea până la expirarea termenului de 1 an din momentul aflării despre fapta ilicită comisă de donatar sau atunci când notificarea a fost înaintată de donator, însă acesta a decedat înainte de producerea efectelor revocării.

Deși art. 1207, alin. 3 C. Civil prevede că și moștenitorii donatorului pot exercita dreptul de revocare a donației pentru ingratitude, ar avea oare dreptul moștenitorii donatorului să revoce donația în termen de 1 an de la data decesului donatorului, în situația în care donatorul a decedat fără să fi cunoscut cauza de revocare?

În aceeași ordine de idei, revocarea donației pentru ingratitude poate fi exercitată împotriva moștenitorilor donatarului, dacă donatarul moare înainte de expirarea termenului de 1 an de la comiterea faptei de ingratitude și donatorul nu a exercitat dreptul de revocare? Similar, revocarea poate fi continuată și își va produce efectele, dacă este exercitată de donator în termen, însă donatarul moare înainte ca revocarea să-și producă efectele?

În privința acestor ipoteze, de *lege ferenda*, o modificare corespunzătoare a normei legale ar face lumină și nu ar lăsa loc de interpretare sau litigii.

În cazul în care bunul a fost donat mai multor donatari, însă doar unul este vinovat de fapte de ingratitude, revocarea poate fi exercitată numai împotriva acestuia, nu și a celorlalți donatari.

Dacă revocarea donației nu este exercitată în termenul de 1 an de la data când a aflat sau trebuia, în mod rezonabil, să cunoască circumstanța (fapta) de ingratitude, se prezumă că donatorul l-a iertat pe donatar și revocarea nu mai poate avea loc.

În lipsa unei prevederi legale exprese, în doctrină s-a subliniat că orice clauză contractuală prin care donatorul renunță în mod anticipat la exercitarea revocării donației pentru ingratitude, renunțare anterioară săvârșirii faptei de ingratitude de către donatar este lovită de nulitate absolută, chiar dacă donatarul nu ar săvârși nici o faptă de ingratitude [8, p. 155].

Revocarea donației pentru neîndeplinirea sarcinii

Conform art. 1204, alin. 1 C. Civil, părțile contractului de donație pot conveni ca efectele donației să fie condiționate de îndeplinirea unei sarcini sau de realizarea unui scop. Scopul poate fi și de utilitate publică. În cazul donației condiționate, va constitui donație numai partea excedentară cheltuielilor de executare a sarcinii sau de atingere a scopului.

Realizarea sarcinii poate fi cerută, în afară de donator, și de persoana în al cărei interes este stipulată sarcina.

Conform art. 1204, alin. 3 C. Civil, dacă donatarul nu îndeplinește sarcina, donatorul poate exercita mijloacele juridice de apărare ale creditorului prevăzute de lege în caz de neexecutare a obligațiilor.

În cazul în care donatorul recurge la mijlocul juridic de a cere executarea silită a sarcinii, în doctrină [1, p. 598] s-a menționat că intervin efectele specifice contractelor sinalagmatice, existând posibilitatea de îndeplinire a obiectului sarcinii, inclusiv cu solicitarea plății de despăgubiri.

În situația în care nu este executat obiectul sarcinii, donatorul poate solicita revocarea donației, care în atare caz are semnificația rezoluțiunii contractului cu efecte retroactive [1, p.598].

În același timp textul de lege în analiză nu prevede dacă, în cazul neexecutării sarcinii stipulate în favoarea terțului, are acesta dreptul de solicita doar executarea sarcinii sau are și dreptul de a solicita și revocarea donației? În tăcerea textului de lege, considerăm că terțul nu are dreptul la revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii, având în vedere că acesta nu este parte la contract, fiind vorba de un contract în folosul unui terț.

Un alt aspect nereglementat de textul de lege este dacă moștenitorii donatorului au dreptul de a cere executarea sarcinii sau au dreptul de a cere revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii.

Revocarea donației în cazul neexecutării sarcinii trebuie exercitată prin notificare adresată donatarului.

Un aspect important reglementat imperfect este dacă revocarea donației pentru neexecutarea sarcinii va fi posibilă atunci când termenul de îndeplinire a sarcinii ar fi mai mare de 3 ani, iar de la data dobândirii dreptului de proprietate au trecut 3 ani și, conform art. 1208 C. Civil, revocarea nu mai este posibilă. În același timp cu privire la acest aspect, se va lua în considerare doar art. 1204,

alin. 3 C. Civil și termenul de prescripție în privința revocării donației pentru neexecutarea sarcinii va fi termenul general de 3 ani, care începe să curgă de la data neexecutării sarcinii?

Revocarea donației în caz de stare de nevoie

O altă cauză de revocare a donației este cea prevăzută în art. 1211, C. Civil, conform căruia donatorul are dreptul să revoce donația dacă nu este în stare să se întrețină din contul patrimoniului sau venitului său.

În alin. 2 al aceluiași articol este instituită o prezumție legală că donatorul nu este în stare să se întrețină dacă sunt întrunite condițiile stabilite de lege pentru a cere întreținere de la o altă persoană sau pentru a primi prestații de asigurări sociale în sistemul public, chiar dacă nu a exercitat aceste drepturi.

Exercitarea revocării este suspendată pentru perioada în care donatorul întreține donatorul, iar ultimul are dreptul legal de a fi întreținut. Pentru aceeași perioadă este suspendată curgerea termenului de revocare a donației.

În cazul în care donatorul încetează întreținerea, iar donatorul revocă donația, obligația de restituire a donatarului se va reduce cu valoarea întreținerii oferite.

Donatorul care nu este în stare să se întrețină în sensul mai sus menționat sau care în mod iminent se va afla în această situație poate suspenda executarea obligațiilor sale rămase neexecutate care rezultă din contractul de donație.

Dacă donatorul va suspenda executarea, donatorul poate declara rezoluțiunea donației.

Conform alin. 5 al art. 1212 revocarea donației în caz de stare de nevoie va fi posibilă și în cazul în care de revocare depinde fie aptitudinea donatorului de a îndeplini obligațiile de întreținere prevăzute de lege sau prin hotărâre judecătorească, fie apariția acelor obligații. Textul de lege are în vedere cazurile în care donatorul nu este în stare să execute obligațiile legale de întreținere sau impuse prin hotărâre judecătorească.

Rămâne, însă, și în acest caz aceeași problemă legată de termenul de prescripție în care poate fi exercitat dreptul de revocare a donației pentru starea de nevoie, or, conform art. 1208, revocarea nu va mai putea fi exercitată după expirarea unui termen de 3 ani de la data dobândirii dreptului de proprietate în baza contractului de donație.

Revocarea donației în cazul decesului donatarului înaintea donatorului

Conform art. 1207, alin. 2 C. Civil, dacă în contractul de donație s-a prevăzut dreptul de revocare, fie în cazul în care donatarul ar precedea donatorului, fie în cazul în care atât donatarul, cât și descendenții săi ar precedea donatorului, atunci donatorul poate solicita revocarea donației. Rezultă că revocarea va putea fi exercitată în două ipoteze:

1. dacă donatarul moare înaintea donatorului;
2. dacă atât donatarul, cât și descendenții săi mor înaintea donatorului.

Aceste cauze de revocare a donației nu sunt de natură legală, ci contractuală și donația va putea fi revocată, doar dacă au fost prevăzute asemenea clauze în contract.

Tot în baza art. 1207, alin. 2 C. Civil, revocarea donației ar putea avea loc pentru cauze de natură contractuală, fiind compatibilă cu principiul irevocabilității donației, de ex., clauza privind revocarea donației pentru surveniență de copil, adică dreptul donatorului de a revoca donația în cazul în care la data încheierii contractului donatorul nu avea copii, însă ulterior încheierii contractului se naște un copil.

Contractul de donație ar putea să prevadă și alte cauze de revocare de natură contractuală însă care trebuie să nu permită donatorului să revoce donația prin voința sa, sau să nu confere donatorului dreptul de a denunța unilateral contractul, deoarece reprezintă o condiție pur potestativă, în schimb s-a menționat în doctrină că sunt clauze compatibile cu principiul revocabilității donațiilor, cele prin care donația este afectată de termen, de condiție sau cea care stipulează plata datoriilor prezente ale donatorului [9, p. 236].

Revocarea donației din alte motive întemeiate

Conform art. 1212, alin. 1 C. Civil, donatorul are dreptul să revoce donația în situația în care există alte circumstanțe decisive care au stat la baza încheierii contractului (boala fatală a donatorului, intenția de căsătorie sau căsătoria donatarului, relația de căsătorie dintre donator și donatar etc.) și care s-au schimbat esențial după încheierea contractului, fiind însă necesară întrunirea uneia din aceste condiții:

- a) folosul oferit donatarului este vădit nepotrivit sau excesiv;

b) este vădit injust de a obliga donatorul să respecte donația.

Pe de altă parte dreptul de revocare în baza art. 1212 alin. 1 poate fi exercitat doar dacă sunt întrunite cumulativ următoarele 2 condiții:

1. schimbarea circumstanțelor era atât de imprezizibilă, încât donatorul, la momentul încheierii contractului, nu ar fi putut în mod rezonabil să o prevadă;
2. donatorul nu și-a asumat riscul acestei schimbări a circumstanțelor.

O cauză de revocare în baza art. 1212 ar putea fi situația în care la momentul încheierii contractului, donatorul este încrezut în mod rezonabil că unicul său copil este decedat, însă ulterior încheierii contractului descoperă că acesta este în viață.

Efectele revocării donației între părți și față de terți

Conform art. 1209 C. Civil, în cazul revocării donației, obligațiile neexecutate ale părților care rezultă din contract se sting. În cazul revocării parțiale, obligațiile neexecutate se sting doar în partea corespunzătoare revocării parțiale.

În caz de pluralitate de donatari cu privire la același bun donat, revocarea va produce efecte doar față de acel donatar.

Ca urmare a revocării, donatarul este obligat să restituie bunul donat, obligației de restituire urmând a se aplica în mod corespunzător dispozițiile art. 1990-1995 C. Civil referitoare la restituirea îmbogățirii nejustificate, însă sub rezerva aplicării dispozițiilor art. 1210 alin. 3, C. Civil.

Obligația de restituire a donatarului nu încetează în caz de deces a donatorului după exercitarea revocării donației.

În privința efectelor revocării contractului de donație rămân însă unele aspecte nereglementate sau reglementate în baza normelor generale referitoare la neexecutarea obligațiilor.

Astfel, notificarea despre revocarea donației trebuie înscrisă în registrul bunurilor imobile sau în cazul bunurilor mobile ce sunt supuse înregistrării, într-un registru de publicitate sau nu?

Care act va servi drept temei de efectuare a înscrierii privind revocarea donației și respectiv înscrierea ca proprietar a donatorului în registrele de publicitate?

În cazul de refuz de restituire a bunului donat de către donatar ca urmare a revocării donației, notificarea despre revocare constituie titlu executoriu sau este necesară introducerea unei acțiuni în obligarea executării silite de restituire?

Bibliografie:

1. PUIE, Oliviu. *Tratat de contracte civile, Potrivit Codului Civil, Codului de procedură civilă, Codului fiscal, Codului de procedură de fiscală, Codului penal și Codului de procedură penală*, Vol. I. București: Ed. UJ, 2017. ISBN 978-606-39-0012-9.
2. M. Of. nr. 245-246 din 30.07.2016.
3. NICOLAE, Ioana. Scurte considerații asupra revocării donației pentru ingratitudine. În: *Revista Universul Juridic*. 2017, nr. 12, pp. 25-30, ISSN 2393-3445.
4. TERPIN, Sara. *Revoca della donazione di immobile: ai confini dell'ingiuria grave Cassazione civile, sez. II, ordinanza 13/08/2018 n° 20722* [online] [citată 14.09.2019]. Disponibil: <https://www.altalex.com/documents/news/2018/11/12/revoca-della-donazione-di-immobile>
5. CHIBAC, Gheorghe, BĂIEȘU, Aurel, ROTARI, Alexandru, EFRIM, Oleg. *Drept civil. Contracte speciale*. Vol. III. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. ISBN 9975-79-326-6.
6. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law, Draft Common Frame of Reference (DCFR), Outline Edition, 2009, Sellier. european law publishers GmbH, Munich, ISBN 978-3-86653-097-3.
7. *Notă informativă la proiectul Legii privind modernizarea Codului civil și modificarea și completarea unor acte legislative privind modernizarea Codului civil și altor acte legislative conexe* [online] [citată 17.09.2019]. Disponibil: http://particip.gov.md/public/documente/131/anexe/ro_4706_NFPLconex-2011.pdf
8. MOTIU, Florin. *Contractele speciale: curs universitar*, ediția a VII-a. București: Ed. UJ, 2017. ISBN 978-606-39-0033-4.
9. STĂNCULESCU, Liviu. *Dreptul contractelor civile, Doctrină și jurisprudență*. Ediția a 3-a. București: Ed. Hamangiu, 2017. ISBN 978-606-27-0772-9.